

การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม ชุด ฉุยฉายมัจฉานู Development of a Training Course on Chui Chai Matchanu Performance

ภูษณ ฟ่อนรำดี / Pusana Fonramdee¹
มานิช บุญทองเล็ก / Manodch Boontonglek¹
กัญชพร ตันทอง / Kanchaporn Tunthong¹
ประวิทย์ ฤทธิบุญ / Pravit Rittibul¹

Received: Jun. 17, 2024 Revised: Sep. 3, 2024 Accepted: Sep. 24, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัย เรื่องการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม ชุด ฉุยฉายมัจฉานู มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1) เพื่อสร้างสรรค์ผลงานการแสดง ชุด ฉุยฉายมัจฉานู 2) เพื่อพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม ชุด ฉุยฉายมัจฉานู 3) เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม ชุด ฉุยฉายมัจฉานู และ 4) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม ชุด ฉุยฉายมัจฉานู

การวิจัยใช้วิธีการศึกษาค้นคว้าจากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้เชี่ยวชาญด้านนาฏศิลป์ไทย โดยนำความรู้และรูปแบบการถ่ายทอดท่ารำจากผู้เชี่ยวชาญนาฏศิลป์ไทยโขนลิง โดยได้รับการประดิษฐ์ท่ารำจากคุณคุณครูวิโรจน์ อยู่สวัสดิ์ ที่มีความสามารถด้านการแสดงนาฏศิลป์ไทยโดยเฉพาะตัวโขนลิง และการประพันธ์บทจากคุณครูสมชาย ฟ่อนรำดี ผู้เชี่ยวชาญด้านนาฏศิลป์ไทยโขนลิงโดยที่ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญ

¹คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

¹Faculty of Fine and Applied Arts Rajamangala University of Technology Thanyaburi

และเป็นที่ยอมรับในวงการนาฏศิลป์ไทย มาสร้างสรรค์การแสดงเพื่อพัฒนา เป็นหลักสูตรฝึกอบรม ชุด ฉุยฉายมัจฉานู สำหรับผู้เรียนนาฏศิลป์ไทยโขงลิ่ง วิทยาลัยนาฏศิลปสุพรรณบุรี จำนวน 11 คน โดยใช้เครื่องมือการวิจัย ดังนี้ 1) แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง 2) แบบประเมินความรู้ 3) แบบประเมิน ทักษะ และ 4) แบบประเมินความพึงพอใจที่มีต่อหลักสูตรฝึกอบรม ชุด ฉุยฉายมัจฉานู การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์เนื้อหาหา ผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน การวิเคราะห์เชิงปริมาณใช้สถิติ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การหาค่าความยากง่าย และการหาค่าความสอดคล้อง

ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม ชุด ฉุยฉายมัจฉานู ได้สร้างผลงานนวัตกรรมการแสดงนาฏศิลป์ไทยโขงลิ่ง ประเภทลิเกเด็กสามารถ เป็นต้นแบบการสร้างสรรค์สำหรับตัวละครอื่นได้ ผลการวิจัยด้านผลสัมฤทธิ์ ของผู้เรียนที่ได้รับจากหลักสูตรฝึกอบรม สามารถเสริมศักยภาพของผู้เรียนได้ ผู้เรียนสามารถนำองค์ความรู้ที่ได้รับไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อวิชาชีพ สร้างเสริม รายได้ให้ตนเองและครอบครัวได้ และจากการแบบประเมินผลความพึงพอใจ ของผู้เรียนที่มีต่อหลักสูตร พบว่า ความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมี ค่าเฉลี่ยรวมทุกด้าน คือ $(\bar{X})$ เท่ากับ 4.86 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.04

คำสำคัญ : การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม นาฏศิลป์ไทย ฉุยฉายมัจฉานู

Abstract

The objectives of the research titled "Development of a Training Course on *Chui Chai Matchanu*" were to: 1) create a performance titled *Chui Chai Matchanu*, 2) develop the training course on *Chui Chai Matchanu* performance, 3) study the learning outcomes of the developed training course, and 4) examine the learners' satisfaction with the developed training course.

This research utilized document reviews of related studies, interviews with experts in Thai performing arts. The knowledge and techniques of the *Khon* monkey dance were adapted into the training course. The dance moves were choreographed by Mr. Viroj Yusawat, an expert artist in Thai classical dance specializing in *Khon* monkey characters. The script was written by Mr. Somchai Fonramdee, a recognized expert in *Khon* monkey dance. Together, a performance was created to develop into a training course on *Chui Chai Matchanu* performance for 11 students who were studying *Khon* monkey dance at Suphanburi College of Dramatic Arts.

The research tools included: 1) structured interviews, 2) knowledge assessments, 3) skill evaluations, and 4) satisfaction surveys regarding the *Chui Chai Matchanu* training course. Qualitative data analysis was conducted through content analysis of student achievements. Quantitative analysis employed statistical measures such as mean, standard deviation, item difficulty, and index of item-objective congruence (IOC).

The results showed that the development of the *Chui Chai Matchanu* training course successfully produced an innovative Thai *Khon* monkey dance performance, specifically for young monkey characters, which can serve as a model for creating performances for other characters. In terms of learning outcomes this training course enhanced students' potential enabling them to apply the acquired knowledge to their professional career, thus generating income for themselves and their families. The satisfaction assessment showed that the students were highly satisfied with the training course, with

an overall average score across all dimensions ($\bar{X}$) of 4.86 and a standard deviation (S.D.) of 0.04.

Keywords : Training course development, Thai classical dance, Chui Chai Matchanu

บทนำ

นาฏศิลป์ไทยเป็นศิลปะการแสดงแขนงหนึ่งของชาติไทยที่มีมาแต่โบราณ เป็นมรดกทางวัฒนธรรม โดยมีจารีตและแบบแผนที่สืบทอดมาจาก รุ่นหนึ่งไปสู่รุ่นหนึ่ง มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงตามยุคสมัยและกาลเวลา แต่ยังคงความมีเอกลักษณ์เฉพาะ ของรูปแบบการแสดงที่สื่อสารทางการเคลื่อนไหว ด้วยลีลาท่ารำและการสื่อสารทางอารมณ์ประกอบการแสดง ซึ่งบ่งบอกถึง วัฒนธรรมที่บรรพบุรุษได้รังสรรค์ไว้ด้วยภูมิปัญญา อันชาญฉลาดเพื่อมอบเป็น มรดกให้ลูกหลานได้อนุรักษ์ สืบสานให้คงอยู่คู่แผ่นดินไทยไปตลอดกาล

หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต 4 ปี สาขาวิชานาฏศิลป์ศึกษา (หลักสูตร ปรับปรุง พ.ศ. 2562) วิทยาลัยนาฏศิลปสุพรรณบุรี (โขนลิง) มีรายวิชารำเดี่ยว เช่น ชุดดุจฉายหนุมานทรงเครื่อง ชุดชมตลาด (หนุมานทรงเครื่อง) และ ชุดลงสรงโทน (หนุมานทรงเครื่อง) ซึ่งอยู่ในหลักสูตรทักษะนาฏศิลป์ 3 (โขนลิง) (วิทยาลัยนาฏศิลปสุพรรณบุรี, 2562, น.65) แต่ยังไม่มีการแสดงดุจฉาย มัจฉานูปรากฏอยู่ในหลักสูตร และในการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม ชุด ดุจฉาย มัจฉานู ทางผู้เรียนจะได้รับความรู้ความสามารถและได้รับเลือกบทบาทในการแสดง ดุจฉายมัจฉานู

การแสดงดุจฉาย คำว่า “ดุจฉาย” ความหมายตามพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 เป็นคำนาม หมายถึง ชื่อเพลงไทยประเภท เพลงร้อง หากเป็นคำวิเศษณ์ หมายถึง กรีดกราย (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554, น.350) ในทางนาฏศิลป์การรำดุจฉายเป็นการแสดงที่ใช้ท่ารำในการชม เครื่องประดับศิราภรณ์หรือเครื่องประดับศีรษะ การชมเครื่องพัสดราภรณ์หรือ เครื่องแต่งกาย และการชมในความงดงามของตนเอง โดยบทประพันธ์จะแต่ง

เพื่อเน้นให้ผู้ชมรู้สึกถึงความภาคภูมิใจสิ่งของต่าง ๆ จนรวมถึงความงามของตัวละครนั้น ๆ ผู้แสดงจะออกมารำตามเนื้อร้องและทำนองเพลง การแสดงรำฉุยฉายมีสองลักษณะ คือ 1) การรำฉุยฉายแบบเต็มเป็นการรำฉุยฉาย 2 บท และต่อด้วยการรำแม่ศรี 2 บท และ 2) การรำฉุยฉายแบบตัด คือ การรำฉุยฉาย 1 บท และต่อด้วยการรำแม่ศรี 1 บท การแสดงทั้งสองลักษณะนี้จะมีการเป่าปี่เลียนเสียงคำร้องรับปี่พาทย์ หากการแสดงที่ต้องการกระชับเวลาจะใช้การรำเพลงฉุยฉายกับเพลงแม่ศรีต่อเนื่องกันโดยไม่มีการเลียนเสียงปี่รับกับเสียงปี่พาทย์จะเรียกว่าการรำฉุยฉายพวง

มัจฉานุ เป็นวานรตัวเอกที่มีบทบาทเป็นลิงเด็กและเป็นตัวละครที่มีความสำคัญในเรื่องรามเกียรติ์ ตอนศึกไมยราพ เนื่องจากเป็นลูกของหนุมานกับนางสุพรรณมัจฉา มีร่างกายเป็นลิง แต่มีหางเป็นปลา เมื่อนางสุพรรณมัจฉาได้คลอดมัจฉานุด้วยการสำรอกออกมาแล้ว เกรงว่าทศกัณฐ์จะรู้ว่าเป็นลูกตน จึงได้นำมัจฉานุไปทิ้งไว้ที่หาดริมทะเล หลังจากนั้นไมยราพเจ้าเมืองบาดาลได้เดินทางมาพบและเก็บไปเลี้ยงเป็นบุตรบุญธรรม สำหรับลีลาท่ารำของตัวมัจฉานุจะมีเอกลักษณ์ในลีลาท่ารำที่มีบุคลิกเป็นลิงเด็กซุกซนและมีอิทธิฤทธิ์มากกว่าอายุของตนเอง มัจฉานุจะมีลีลาท่ารำที่เด่นชัดและเป็นเอกลักษณ์ในรูปแบบของการรำลิงผสมปลาเป็นอัตลักษณ์เฉพาะตัวที่มีเพียงตัวเดียวในการแสดงชิ้น เรื่องรามเกียรติ์

การแสดงโขนเป็นการแสดงที่ต้องอาศัยทักษะการฝึกฝนที่ใช้ระยะเวลาและความอดทนเป็นอย่างมาก จึงจะมีความเชี่ยวชาญในการแสดง ซึ่งปัจจุบันเยาวชนเริ่มให้ความสนใจและแสวงหาความรู้ทางด้านนาฏศิลป์ไทยน้อยลงและผู้ที่เข้าศึกษาหาความรู้ทางด้านนาฏศิลป์มีประสบการณ์และทักษะไม่มากนักจากจำนวนเยาวชนที่ให้ความสนใจในนาฏศิลป์ไทยตามยุคสมัยและกาลเวลาที่เปลี่ยนแปลง จึงเกิดปัญหาทางด้านทักษะของผู้เรียนนาฏศิลป์ไทยที่เริ่มลดน้อยลงและในกระบวนการสร้างสรรค์ผลงานการรำฉุยฉายของตัวลิงในหลักสูตรการเรียนการสอนของผู้เรียนมีเพียง การรำฉุยฉายหนุมานทรงเครื่อง เป็นการชื่นชมความงามของเครื่องทรงยักษ์ที่หนุมานได้รับมาจากอินทรีชิต มีรูปแบบการแสดง

เป็นการทำรำประเภททงยออด มีลักษณะการรำที่เลียนแบบท่ายักษ์ และมีความสง่างามในท่วงทอน ซึ่งมีความแตกต่างจาก การแสดง ชุด อยุธยาמצדנא ที่มีรูปแบบการทำรำเฉพาะตัวเป็นเอกลักษณ์ที่เรียกว่าการทำรำลิ่งผสมปลา มีลักษณะการแสดงลีลาการทำรำที่ประดิษฐ์ด้วยความประณีตจากผู้เชี่ยวชาญทางนาฏศิลป์ไทยโชนลิ่ง ทั้งด้านทำรำและบทประพันธ์ โดยมีลีลาทำรำที่มีความเป็นอัตลักษณ์น่าสนใจ และเพิ่มความลุ่มลึกให้แก่การแสดง ชุด อยุธยาמצדנא

ดังนั้นการวิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม ชุด อยุธยาמצדנא จึงเป็นประเด็นสำคัญของการศึกษาด้านนาฏศิลป์ไทยโชนลิ่งในอีกประเด็นหนึ่งที่ยังไม่มีใครใดศึกษากระบวนการทำรำการแสดงเพื่อนำไปพัฒนาเป็นรูปแบบกระบวนการเรียนรู้และการถ่ายทอด อีกทั้งยังสามารถบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษรพร้อมภาพประกอบได้อีกด้วย เนื่องจากผู้วิจัยศึกษาในคณะศิลปกรรมศาสตร์ สาขาวิชานาฏศิลป์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี จึงมีความตระหนักถึงความสำคัญของการเรียนรู้และการถ่ายทอดกระบวนการทำรำที่จะสร้างสรรค์ผลงาน เพื่อเผยแพร่การแสดงโชนเรื่องรามเกียรติ์ ซึ่งเป็นศิลปะการแสดงชั้นสูงของไทยที่ได้รับการประกาศรับรองจากองค์การยูเนสโก (UNESCO) ให้ “โชนไทย” เป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ของมวลมนุษยชาติ (ไทยพีบีเอส, 2561) โดยการแสดง ชุด อยุธยาמצדנא เป็นการแสดงรำเดี่ยวอวดฝีมือที่ใช้รูปแบบเครื่องแต่งกายเลียนแบบจากการแสดงโชนมูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพ ในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง เป็นการแต่งกายยืนเครื่องลิ่งในแบบโบราณเนื่องจากเครื่องแต่งกายมีความประณีตงดงามมีความน่าสนใจ และได้สืบสานงานศิลป์ เพื่อเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมไทยผ่านการแสดงโชนเรื่องรามเกียรติ์ที่มีความสวยงามและหาชมได้ยาก เพื่อให้ผู้เรียนและเยาวชนที่สนใจเข้าร่วมการจัดหลักสูตรฝึกอบรมที่มีรูปแบบการแสดงเป็นเอกลักษณ์แปลกใหม่ที่น่าสนใจสามารถนำไปต่อยอดเพื่อเผยแพร่องค์ความรู้ ทักษะ และแสดงผลสัมฤทธิ์เพื่อประโยชน์ต่อวิชาชีพของตนเอง และวงการนาฏศิลป์ของชาติไทยให้อยู่สืบต่อไปในอนาคตข้างหน้า

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสร้างสรรค์ผลงานการแสดง ชุด ฉุยฉายมัจฉานู
2. เพื่อพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม ชุด ฉุยฉายมัจฉานู
3. เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม ชุด ฉุยฉายมัจฉานู
4. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม ชุด ฉุยฉายมัจฉานู

ขอบเขตของการวิจัย

วิจัยในครั้งนี้ศึกษาความรู้เกี่ยวกับรูปแบบการสร้างสรรค เพื่อนำมาพัฒนาเป็นหลักสูตรการแสดง ชุด ฉุยฉายมัจฉานู สำหรับจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนสาขานาฏศิลป์ไทยเอนลิ่ง ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1-3 วิทยาลัยนาฏศิลปสุพรรณบุรี จำนวน 11 คน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม ชุด ฉุยฉายมัจฉานู ดำเนินการวิจัย 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การสร้างสรรค์เครื่องมือและพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าแนวทางการสร้างสรรค์ผลงานด้วยการสัมภาษณ์ การสำรวจความต้องการ และการจัดทำหลักสูตรฝึกอบรมการแสดง ชุด ฉุยฉายมัจฉานู โดยพัฒนารูปแบบการถ่ายทอดองค์ความรู้นาฏศิลป์ไทยเอนลิ่งตามแนวทางของคุณครูวิโรจน์ อยู่สวัสดิ์ เพื่อถ่ายทอดให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาศักยภาพตนเองได้ ซึ่งประกอบด้วยแผนการจัดการจัดกิจกรรมหลักสูตรฝึกอบรม ชุด ฉุยฉายมัจฉานู จำนวน 8 แผนการจัดการเรียนรู้ เพื่อสำรวจความต้องการที่มีต่อหลักสูตรฝึกอบรม

ระยะที่ 2 ผลการใช้หลักสูตรฝึกอบรม ผู้วิจัยนำรูปแบบการสร้างสรรค การแสดงพัฒนาเป็นหลักสูตรฝึกอบรม ชุด ฉุยฉายมัจฉานู ที่พัฒนาจากระยะที่ 1 ไปทดลองใช้ฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการกับกลุ่มเป้าหมายผู้เรียนนาฏศิลป์ไทย

โขงลิง วิทยาลัยนาฏศิลป์สุพรรณบุรี โดยใช้ระยะเวลา 8 วัน 16 ชั่วโมง เพื่อวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ และประเมินความพึงพอใจ สำหรับผู้เรียน ที่มีต่อหลักสูตรฝึกอบรม

ด้านประชากรและกลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมาย คือ ผู้เรียนนาฏศิลป์ไทยโขงลิง ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1-3 วิทยาลัยนาฏศิลป์สุพรรณบุรี จำนวน 11 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 1) แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง แบบสำรวจความต้องการ หลักสูตรฝึกอบรม ชุด ฉุยฉายมัจฉานู โดยใช้แผนการจัดกิจกรรมหลักสูตรฝึกอบรม ชุด ฉุยฉายมัจฉานู 8 แผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 16 ชั่วโมง 2) แบบทดสอบความรู้ก่อนเรียนและ หลังเรียน เรื่อง การแสดงสร้างสรรค์ ชุด ฉุยฉายมัจฉานู โดยการหาค่าความยากง่าย (p) การหาค่าอำนาจจำแนก (r) การหาค่าความเชื่อมั่น 3) แบบประเมินทักษะการปฏิบัติ ชุด ฉุยฉายมัจฉานู แบบประเมินความพึงพอใจ ที่มีต่อหลักสูตรฝึกอบรม ชุด ฉุยฉายมัจฉานู โดยผู้วิจัยนำเสนอเครื่องมือต่ออาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบแก้ไข และให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน ตรวจสอบค่าความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม ค่าความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์และค่าความสอดคล้องของเนื้อหา (IOC : Index of Item of Objective Congruence) เพื่อตรวจสอบเครื่องมือการวิจัยในครั้งนี้

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย พบว่าการสร้างสรรค์การแสดงและนำมาพัฒนาเป็นหลักสูตรฝึกอบรม ชุด ฉุยฉายมัจฉานู มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน และระดับความพึงพอใจของผู้เรียนตรงตามหัวข้อวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ของการวิจัย คือ 1) เพื่อสร้างสรรค์ผลงานการแสดง ชุด ฉุยฉายมัจฉานู 2) เพื่อพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม ชุด ฉุยฉายมัจฉานู 3) เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม ชุด ฉุยฉายมัจฉานู 4) เพื่อศึกษาความพึงพอใจ

ของผู้เรียนที่มีต่อการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม ชุด ฉุยฉายมัจฉานุ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. การสร้างสรรค์ผลงานการแสดง ชุด ฉุยฉายมัจฉานุ

การสร้างสรรค์ผลงานการแสดง ชุด ฉุยฉายมัจฉานุ ผู้วิจัยได้ศึกษารวบรวมองค์ความรู้จากศิลปินแห่งชาติ ผู้เชี่ยวชาญด้านประวัติความเป็นมาของตัวมัจฉานุ กระบวนการถ่ายถอดท่ารำ และการประพันธ์บทสำหรับการแสดง โดยศึกษากระบวนการท่ารำของ คุณครูวิโรจน์ อยู่สู่วัสดี เป็นหลักในการสร้างสรรค์พบว่า ลักษณะการสร้างสรรครูปแบบการแสดง และการถ่ายถอดจากผู้เชี่ยวชาญ ใช้การแสดงรำฉุยฉายเต็มประกอบด้วย เพลงร้วต่อด้วยเพลงฉุยฉาย 2 บท รับด้วยเพลงแม่ศรี 2 บท และเข้าเวทด้วยเพลงวานรดำเนิน ในลักษณะลีลาท่ารำเป็นการใช้เอกลักษณ์ท่ารำของตัวมัจฉานุคือ ท่ารำลิงผสมปลา การแสดงฉุยฉายมัจฉานุ มีประวัติชาติพันธุ์กล่าวถึงรูปลักษณะตนเองว่าร่างกายเป็นลิงเปรียบเสมือนหนุมานและมีหางเป็นปลาเสมือนแม่นางสุพรรณมัจฉา ใช้เครื่องแต่งกายเลียนแบบโขนมุสลินีสังเสริมศิลปะอาชีพ ในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง เพื่อเพิ่มความสวยงามน่าสนใจต่อผู้เรียนเป็นอย่างมาก เพื่อการพัฒนาทักษะของการแสดงรำเดี่ยวที่ผู้เรียนจะได้พัฒนาลีลาท่ารำนานาฏศิลป์ไทยโขนลิงในรูปแบบที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะในการแสดง ชุด ฉุยฉายมัจฉานุ

2. เพื่อพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม ชุด ฉุยฉายมัจฉานุ

ผู้วิจัยได้นำการสร้างสรรค์ ชุด ฉุยฉายมัจฉานุ มาจัดทำหลักสูตรฝึกอบรม ชุด ฉุยฉายมัจฉานุ เพื่อเป็นการต่อยอดการแสดงรำเดี่ยวในรูปแบบของการแสดงนาฏศิลป์ไทยโขนลิง มีการจัดทำโครงสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ทั้งหมด 8 หน่วยการเรียนรู้ โดยเริ่มจากการเรียนรู้เบื้องต้นด้านความรู้ความเข้าใจ ความเป็นมาของการแสดง เรียนรู้การปฏิบัติการร้องเพลงฉุยฉาย เพลงแม่ศรี และการฝึกปฏิบัติท่ารำ เพลง ฉุยฉายมัจฉานุ รวมถึงการวัดผลสัมฤทธิ์จากการสอบถามความต้องการในการจัดหลักสูตรฝึกอบรมในครั้งนี้ เพื่อแสดงให้เห็นถึงประสิทธิภาพของหลักสูตรมากยิ่งขึ้น แสดงผลดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สรุปร๑ค่าความต๑องการในการจัดหลักสูตรฝึกอบรมการแสดง ชุด ฤๅฉายมัจฉานู

รายการประเมิน	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	ระดับ ความคิดเห็น
1. การแสดง ชุดฤๅฉายมัจฉานู ควรค่าแก่การศึกษา	4.45	0.52	มากที่สุด
2. การแสดง ชุดฤๅฉายมัจฉานู มีความน่าสนใจ	4.64	0.50	มากที่สุด
3. การแสดง ชุดฤๅฉายมัจฉานู สามารถนำไปพัฒนาต่อยอดได้	4.45	0.52	มากที่สุด
4. หลักสูตรฝึกอบรมมีความน่าสนใจ	4.73	0.47	มากที่สุด
5. หลักสูตรการฝึกอบรมมีองค์ความรู้ที่ควรค่าแก่การศึกษา	4.64	0.50	มากที่สุด
6. สถานที่ในการฝึกอบรม คือ วิทยาลัยนาฏศิลปสุพรรณบุรี	4.73	0.47	มากที่สุด
7. มีความสอดคล้องกับหลักสูตรของวิทยาลัยนาฏศิลป สุพรรณบุรี	4.64	0.50	มากที่สุด
8. สามารถพัฒนาศักยภาพการแสดงของผู้เรียนได้	4.91	0.30	มากที่สุด
9. ระยะเวลาที่ใช้ในการจัดกิจกรรมฝึกอบรม	4.36	0.50	มากที่สุด
10. วิธีการสร้างสรรค์ของการแสดง	4.64	0.50	มากที่สุด
11. ถ่ายทอดทำร๑แก่ผู้เรียนโดยใช้แนวทางของผู้เชี่ยวชาญ นาฏศิลป์ไทยโขนลิ่ง คุณครูวิโรจัน อยู่สวัสดิ์	4.55	0.52	มากที่สุด
12. สามารถนำไปปรับปรุงพัฒนาศักยภาพทำร๑ความเป็น เอกลักษณ์เฉพาะตัวโขนได้	4.64	0.50	มากที่สุด
13. ผู้จัดทำหลักสูตรมีศักยภาพต่อการพัฒนาของผู้เรียน	4.27	0.47	มากที่สุด
14. สามารถนำไปใช้ประกอบอาชีพในชีวิตประจำวัน	4.73	0.47	มากที่สุด
15. ความต๑องการให้มีการจัดฝึกอบรม ชุดฤๅฉายมัจฉานู	4.82	0.40	มากที่สุด
รวม	4.61	0.49	มากที่สุด

(ที่มา : ฤๅณ พ๑นร๑ติ, 2566)

จากตารางการสำรวจความต้องการในการจัดหลักสูตรฝึกอบรม ชุด ฤๅฉายมัจฉานุ พบว่า การประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีคะแนนค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 4.61 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($S.D.$) เท่ากับ 0.49

3. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม ชุด ฤๅฉายมัจฉานุ

ผู้วิจัยได้จัดทำหลักสูตรฝึกอบรม ชุด ฤๅฉายมัจฉานุ เพื่อเสริมสร้างพัฒนาการและตรวจสอบผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนในการเรียนรู้รูปแบบการรำเดี่ยวในการแสดงฤๅฉายของโขนลิง เนื่องจากผู้วิจัยเล็งเห็นถึงความสำคัญของตัวละครมัจฉานุในการแสดงโขนที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตน และหลักสูตรการรำเดี่ยวโขนลิงของวิทยาลัยนาฏศิลปสุพรรณบุรี สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์มีเพียงไม่กี่เพลงที่ใช้ในการเรียนการสอน ผู้วิจัยจึงสร้างสรรค์การแสดง ชุด ฤๅฉายมัจฉานุและนำมาพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม เพื่อเสริมทักษะผู้เรียนนาฏศิลป์ไทยโขนลิง จำนวน 8 แผนการจัดการเรียนรู้ ดังนี้

- แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 เรื่องประวัติความเป็นมาและองค์ประกอบ การแสดง ชุด ฤๅฉายมัจฉานุ

- แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 เรื่องทักษะการร้องเพลงการแสดง ชุด ฤๅฉายมัจฉานุ (เพลงฤๅฉาย)

- แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3 เรื่องทักษะการร้องเพลงการแสดง ชุด ฤๅฉายมัจฉานุ (เพลงแม่ศรี)

- แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4 เรื่องปฏิบัติท่ารำการแสดง ชุด ฤๅฉายมัจฉานุ (เพลงฤๅฉาย)

- แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 5 เรื่องทบทวนการปฏิบัติท่ารำการแสดง ชุด ฤๅฉายมัจฉานุ (เพลงฤๅฉาย)

- แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 6 เรื่องปฏิบัติท่ารำการแสดง ชุด ฤๅฉายมัจฉานุ (เพลงแม่ศรี)

- แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 7 เรื่องทบทวนการปฏิบัติท่ารำการแสดง ชุด ฤๅฉายมัจฉานุ (เพลงแม่ศรี)

- แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 8 เรื่องผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้การปฏิบัติ
 ทำรำการแสดง ชุด ฉายฉายมัจฉานุ

หลักสูตรฝึกอบรม ชุด ฉายฉายมัจฉานุ มีการเรียนรู้แบ่งออกเป็น
 1) การเรียนรู้ภาคทฤษฎีเชิงบรรยายประกอบด้วยรูปแบบการแสดง ประวัติ
 ความเป็นมา เอกลักษณะของตัวมัจฉานุ และทดสอบความรู้พื้นฐานของผู้เรียน
 ด้วยวิธีการทำแบบทดสอบก่อนและหลังเรียน 2) การเรียนรู้ภาคปฏิบัติ
 ประกอบด้วย ทักษะการร้องเพลงและทักษะการปฏิบัติทำรำ โดยวัดด้วย
 ผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนเมื่อได้รับการเรียนรู้จากหลักสูตรฝึกอบรมชุด ฉายฉาย
 มัจฉานุ ผู้วิจัยพบว่าผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนสูงขึ้นโดยมีรายละเอียด ดังนี้

1) การเรียนรู้ภาคทฤษฎี ผู้วิจัยใช้การวัดผลแบบเปรียบเทียบคะแนน
 ก่อนเรียน และหลังเรียน โดยนำแบบทดสอบที่ผ่านการพัฒนาแล้วจำนวน 20 ข้อ
 มาใช้ในการทดสอบกับผู้เรียน โดยมีรายละเอียดดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบผลต่างของคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนและหลังเรียน

การทดสอบ	จำนวน กลุ่ม เป้าหมาย (N)	คะแนน เต็ม	คะแนน รวม	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ส่วน เบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	t-test
การทดสอบก่อนเรียน	11	20	91	8.27	1.56	25.32*
การทดสอบหลังเรียน	11	20	196	17.82	0.75	

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

(ที่มา : ภูษณ พ็อนรำดี, 2566)

จากตารางการเปรียบเทียบผลต่างของคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนและ
 หลังเรียน พบว่าผลคะแนนการทำแบบทดสอบหลังเรียนของผู้เรียนที่เรียนรู้
 ผ่านหลักสูตรฝึกอบรม ชุด ฉายฉายมัจฉานุ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 17.82 ซึ่งมี
 ผลการทดสอบสูงกว่าคะแนนการทำแบบทดสอบก่อนเรียนที่มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)

เท่ากับ 8.27 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงให้เห็นว่าหลักสูตรฝึกอบรม ชุด ดุยฉายมัจฉานุ ทำให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางด้านความรู้สูงขึ้น

2) การเรียนรู้ภาคปฏิบัติ แบ่งเป็น 4 เรื่อง ดังนี้

2.1) การปฏิบัติกรร้องเพลงดุยฉาย ผู้เรียนสามารถจดจำทำนองเพลงดุยฉายที่มีเอกลักษณ์เฉพาะ เนื่องจากผู้เรียนมีความคุ่นชินจากการแสดงชุดอื่น เช่น ดุยฉายหนุ่มนางทรงเครื่อง และการแสดงดุยฉายของตัวโขน ตัวละครต่าง ๆ ที่มีการแสดงในเพลงดุยฉาย จึงทำให้ทักษะการร้องเพลงดุยฉายของผู้เรียนมีทำนองที่ถูกต้อง แต่สำเนียงการร้องและการเอื้อน อาจผิดพลาดเล็กน้อยเนื่องจากขาดความกล้าแสดงออกในการร้องเพลง

2.2) การปฏิบัติกรร้องเพลงแม่ศรี ผู้เรียนสามารถจดจำทำนองเพลงแม่ศรีได้ เนื่องจากเป็นทำนองเพลงที่ต่อจากเพลงดุยฉายเสมอ เป็นเพลงที่ผู้เรียนมีความคุ่นชินและเข้าใจการเอื้อนหรือการวรรคทำนองเพลงมากขึ้น จึงทำให้ทักษะการร้องเพลงแม่ศรีของผู้เรียน มีทำนองที่ถูกต้อง แต่สำเนียงการร้องและการเอื้อน อาจผิดพลาดเล็กน้อยเช่นเดียวกับการร้องเพลงดุยฉาย

2.3) การปฏิบัติทำรำการออกตัวถึงเพลงดุยฉาย ผู้เรียนมีความสนใจในการปฏิบัติ ทำรำ และมีการฝึกฝนทำรำอย่างสม่ำเสมอ ทำให้ผู้เรียนสามารถจดจำทำรำได้อย่างรวดเร็ว สำหรับทักษะการปฏิบัติเพลงดุยฉาย มีลีลาทำรำที่เป็นเอกลักษณ์งดงาม จากการทดสอบผู้เรียนสามารถปฏิบัติทำรำการออกตัวถึงเพลงดุยฉายได้อย่างดีเยี่ยม มีผู้เรียนบางคนเท่านั้นที่ยังไม่สามารถปฏิบัติทำรำได้อย่างสวยงาม เนื่องจากการเรียนรู้และความสนใจของผู้เรียนในแต่ละระดับชั้นไม่เท่ากัน ผู้เรียนที่มีช่วงอายุมากกว่าจะมีทักษะและประสบการณ์ที่สูงกว่าผู้เรียนที่อายุน้อย ตามจำนวนกลุ่มเป้าหมายในงานวิจัย มีผู้เรียนในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 3 จำนวน 3 คน ผลที่ได้อยู่ในระดับดีมาก ผู้เรียนในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 2 จำนวน 4 คน ผลที่ได้อยู่ในระดับดีจนถึงระดับดีมาก และผู้เรียนในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 จำนวน 4 คน ผลที่ได้อยู่ในระดับพอใช้จนถึงระดับดีมาก

2.4) การปฏิบัติทำรำเพลงแม่ศรี วานรดำเนินและการเข้าโรงผู้เรียนสามารถพัฒนาศักยภาพได้ดีเยี่ยมเนื่องจากมีการพัฒนาทำรำของตนเองจากการฝึกปฏิบัติเพลงฤๅฉายในหลักสูตรฝึกอบรมครั้งที่แล้ว และเพลงวานรดำเนินเป็นเพลงหน้าพาทย์ที่ผู้เรียนได้เรียนในหลักสูตรการเรียนการสอนของระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 ผู้วิจัยสามารถพัฒนาทำรำของผู้เรียนในหลักสูตรฝึกอบรม การแสดง ชุด ฤๅฉายมัจฉานุได้ตามจำนวนกลุ่มเป้าหมายอยู่ในระดับดีจนถึงระดับดีมาก แสดงให้เห็นถึงพัฒนาการของผู้เรียนที่ได้เข้าร่วมหลักสูตรฝึกอบรม ชุด ฤๅฉายมัจฉานุ

ตารางที่ 3 แบบผลการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ด้านทักษะและการปฏิบัติ (Practice)

การทดสอบ	จำนวนกลุ่มประชากร (N)	คะแนนเต็ม	คะแนนรวม	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)
1) การทดสอบร้องเพลง (เพลงฤๅฉาย)	11	110	89	8.09	0.54
2) การทดสอบร้องเพลง (เพลงแม่ศรี)	11	110	87	7.91	0.83
3) การทดสอบปฏิบัติทำรำ (การออกตัว - เพลงฤๅฉาย)	11	110	84	7.64	0.81
4) การทดสอบปฏิบัติทำรำ (เพลงแม่ศรี - วานรดำเนิน)	11	110	97	8.82	0.40
รวม		440	357	8.11	0.78

(ที่มา : ฤๅชน ฟ็อนรําดิ, 2566)

จากตารางแบบผลการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ด้านทักษะและการปฏิบัติ (Practice) พบว่า ผู้เรียนที่เข้าร่วมหลักสูตรฝึกอบรม ชุด ฤๅฉายมัจฉานุ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ด้านทักษะและการปฏิบัติ (Practice) อยู่ในระดับดีมากโดยมีคะแนนค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 8.11 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.78

4. ความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม ชุด ฤๅฉายมัจฉานู

ความพึงพอใจที่มีต่อหลักสูตรฝึกอบรม ชุด ฤๅฉายมัจฉานู สำหรับผู้เรียนที่เข้าร่วม ผู้วิจัยสรุปผลการประเมินจากแบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อหลักสูตรฝึกอบรม ชุด ฤๅฉายมัจฉานู พบว่า ผู้เรียนมีความพึงพอใจต่อหลักสูตรฝึกอบรม ชุด ฤๅฉายมัจฉานู โดยมีคะแนนค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 4.86 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($S.D.$) เท่ากับ 0.04 อยู่ในระดับมากที่สุด

อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง หลักสูตรฝึกอบรม ชุด ฤๅฉายมัจฉานู ผู้วิจัยพบว่า ประสิทธิภาพของผู้เรียนเป็นไปตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนและระดับความพึงพอใจของผู้เรียนตรงตามสมมติฐานที่ได้ตั้งไว้ โดยมีประเด็นอภิปราย ดังนี้

1. การสร้างสรรค์ผลงานการแสดง ชุด ฤๅฉายมัจฉานู

การสร้างสรรค์การแสดง ชุด ฤๅฉายมัจฉานู เพื่อจัดทำหลักสูตรฝึกอบรมมีแนวทางลีลา ท่ารำที่ได้รับรูปแบบการถ่ายทอดมาจาก คุณครูวิโรจนา อยู่สวัสดิ์ ซึ่งท่านได้พัฒนารูปแบบเอกลักษณ์ท่ารำของตัวมัจฉานูที่มีบุคลิกรูปร่างและลีลาที่เป็นเอกลักษณ์ โดยลักษณะสำคัญของตัวละคร เมื่อได้นำชุดการแสดงมาใช้เป็นหลักสูตรฝึกอบรม ซึ่งสอดคล้องกับ สุมิตร เทพวงษ์ (2547, น.2) ที่กล่าวว่า การสร้างสรรค์นวัตกรรมการแสดงฤๅฉายต้องแสดงถึงอารมณ์ อัดลักษณะตัวละครโดยการอวดฝีมือ และชั้นเชิงของการรำรำ ซึ่งตรงกับการสร้างสรรค์รูปแบบการแสดงฤๅฉายหนุมานทรงเครื่องที่มีในหลักสูตรนาฏศิลป์ชั้นสูงพุทธศักราช 2527 วิทยาลัยนาฏศิลปกองศิลปศึกษา กรมศิลปากร กระทรวงศึกษาธิการ โดยมีคุณครูกรี วรละริน เป็นผู้ประดิษฐ์ท่ารำ ประสิทธิภาพ ปิ่นแก้ว (2543, น.3-4) กล่าวว่าผู้เรียนได้เห็นแนวทางการปฏิบัติท่ารำของตัวมัจฉานูที่เสริมทักษะลีลาท่ารำของโขนลิงให้แก่ผู้เรียนได้ เป็นรูปแบบการเรียนรู้ที่สามารถพัฒนาทักษะและความรู้แก่ผู้เรียนได้ ซึ่งสอดคล้องกับ ชูชัย สมितिไกร (2554, น.5) อธิบายว่าหลักสูตร ฝึกอบรม (Training) คือ

กระบวนการจัดการเรียนรู้อย่างเป็นระบบเพื่อสร้างความรู้เพิ่มพูนความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skill) ความสามารถ (Ability) และ เจตคติ (Attitude) ที่ผู้เรียนสามารถอธิบายรูปแบบการแสดงและนำไปถ่ายทอดสู่วงการนาฏศิลป์ไทย สามารถใช้เป็นประโยชน์ต่อวิชาชีพของตนและต่อยอดพัฒนาทักษะลีลาท่ารำของตนเองได้

2. การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม ชุด ฉุยฉายมัจฉานู

การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม ชุด ฉุยฉายมัจฉานู ผู้วิจัยได้จัดทำขึ้นเพื่อเสริมทักษะด้านนาฏศิลป์ไทยโขงลิง โดยการรวบรวมองค์ความรู้จากศิลปินแห่งชาติ ผู้เชี่ยวชาญทางวงการนาฏศิลป์ไทย เรื่องประวัติความเป็นมาของตัวมัจฉานู การสร้างสรรค์รูปแบบการแสดง และการประพันธ์บทโขน ซึ่งการแสดงชุด ฉุยฉายมัจฉานู เป็นการแสดงประเภทรำเดี่ยวของโขงลิง เมื่อนำองค์ความรู้และรูปแบบการแสดงที่ได้รับจากผู้เชี่ยวชาญมาจัดทำเป็นหลักสูตรฝึกอบรม โดยใช้รูปแบบการแสดงรำเดี่ยวของโขงลิง เนื่องจากในปัจจุบันการแสดงรำเดี่ยวของโขงลิงมีไม่มากหากนำมาพัฒนาเป็นหลักสูตรจะสามารถนำไปพัฒนาผู้เรียนและพัฒนาเป็นหลักสูตรที่มีคุณค่าเหมาะแก่การเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมไทย โดยใช้การแสดง ชุด ฉุยฉายมัจฉานูเป็นการนำเสนอ เพื่อเป็นประโยชน์ต่อวงการนาฏศิลป์ไทยได้ ด้วยความตั้งใจ ใส่ใจต่อการรวบรวมองค์ความรู้ ตลอดจนถึงกระบวนการสร้างสรรค์การแสดงและนำมาจัดทำหลักสูตรฝึกอบรม ดำเนินการอย่างเป็นลำดับ นำทฤษฎีที่เกี่ยวข้องของแนวคิดพื้นฐานการสร้างและการพัฒนาหลักสูตรที่สอดคล้องกับงานวิจัยของจันทร์จारी เกตุมาโร (2555, น.61) ได้กล่าวถึงความหมายของหลักสูตรฝึกอบรมคือกระบวนการอันจะทำให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมเกิดความรู้ความเข้าใจและความชำนาญในเรื่องใดเรื่องหนึ่งอันจะเป็นผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรม ทำให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมเกิดความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ และทัศนคติ

3. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม ชุด ฉุยฉาย มัจฉานุ

จากการสร้างสรรค์และนำมาพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม ชุด ฉุยฉาย มัจฉานุ มีการประเมินคุณภาพของคู่มือหลักสูตร โดยผู้เชี่ยวชาญทางด้านเนื้อหา พบว่า หลักสูตรฝึกอบรม ชุด ฉุยฉายมัจฉานุ มีคุณภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด คือ มีค่าความสอดคล้องของเนื้อหา 0.5 ขึ้นไป ผู้วิจัยได้ศึกษารูปแบบแนวคิดและวิธีการสร้างสรรค์จาก อาทิตย์ สุตบุตร (2564) ที่ศึกษาเรื่อง การสร้างสรรค์ การแสดงชุด รำฉุยฉายรามาวตาร เพื่อนำมาพัฒนารูปแบบการแสดง ชุด ฉุยฉายมัจฉานุ และนำมาพัฒนาเป็นหลักสูตรฝึกอบรม ชุด ฉุยฉายมัจฉานุ สำหรับผู้เรียนนาฏศิลป์ไทยโขงลิง วิทยาลัยนาฏศิลป์สุพรรณบุรี ที่เข้าร่วม หลักสูตรฝึกอบรม ชุด ฉุยฉายมัจฉานุ ส่งผลให้ผู้เรียนสามารถนำแนวทาง ลีลาท่ารำและองค์ความรู้ที่ได้รับจากหลักสูตรฝึกอบรมไปใช้ให้เกิดประโยชน์ ต่อวิชาชีพของตนเอง เกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยวางเกณฑ์ไว้ได้ เป็นอย่างดี และเป็นตัวอย่างแก่เยาวชนรุ่นน้องที่จะเข้ามาศึกษานาฏศิลป์ไทย ต่อไป ซึ่งเป็นการถ่ายทอดองค์ความรู้จากรุ่นสู่รุ่น

โดยผลสัมฤทธิ์การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม ชุด ฉุยฉายมัจฉานุ มีประเด็นอภิปราย ดังนี้ ผู้วิจัยได้นำหลักสูตรฝึกอบรมไปใช้ เพื่อพัฒนาศักยภาพ ผู้เรียนนาฏศิลป์ไทยโขงลิง วิทยาลัยนาฏศิลป์สุพรรณบุรี ได้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ทางทฤษฎี คือ ประวัติความเป็นมาของตัวโขงมัจฉานุ องค์ความรู้ รูปแบบการแสดง และทักษะการปฏิบัติ ได้แก่ ทักษะการร้อง ทักษะการรำ และนำมาพัฒนาเป็นรูปแบบการแสดงเพื่อแสดงให้เห็นถึงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ที่ผู้เรียนได้รับการเข้าร่วมการฝึกอบรม การแสดง ชุด ฉุยฉาย มัจฉานุ ซึ่งคล้ายกับงานวิจัยของ มนชิตา เรืองรัมย์ (2556, น.44) ที่กล่าวว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง พฤติกรรม ความรู้ ประสบการณ์ ความสามารถ เจตคติที่เกิดขึ้นหลังจากได้รับการเรียนการสอน ทำให้ผู้เรียนสามารถเกิดการเปลี่ยนแปลงได้ ทั้งด้านความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ และเจตคติเป็นสิ่งที่สามารถวัดได้ด้วยแบบทดสอบ โดยผู้วิจัยพบว่าเมื่อนำหลักสูตรฝึกอบรม

ชุด ฤๅฉายมัจฉานูมาใช้กับผู้เรียน จะสามารถพัฒนาศักยภาพและสร้างผลสัมฤทธิ์แก่ผู้เรียน ดังนี้

1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ เกี่ยวกับการแสดง ชุด ฤๅฉายมัจฉานู ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในลักษณะเอกลักษณ์ของตัวโขนมัจฉานู ในโขน เรื่อง รามเกียรติ์ที่เป็นวานรตัวเอกเพียงตัวเดียวที่มีลักษณะรูปร่างที่น่าสนใจและลักษณะลีลาท่ารำลึงผสมปลาที่มีเพียงตัวเดียวในเรื่อง เมื่อนำมาสร้างสรรค์เป็นรูปแบบการแสดงที่ได้รับการถ่ายทอดจากผู้เชี่ยวชาญทางด้านนาฏศิลป์ไทย โขนลึงคล้ายคลึงกับรูปแบบการแสดงที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวของการแสดง ฤๅฉายหนุมานชมสวน ผลงานการวิจัยของ สมชาย พ่อนราตี (2551, น.37) ผู้เรียนสามารถรับการถ่ายทอดจากการที่ผู้วิจัยได้รวบรวมองค์ความรู้และรูปแบบการแสดง เพื่อนำมาพัฒนาเป็นหลักสูตรฝึกอบรม

2) ผลสัมฤทธิ์ทางด้านทักษะปฏิบัติ การแสดง ชุด ฤๅฉายมัจฉานู แบ่งเป็น 2 ทักษะ คือ ทักษะการร้องเพลง และทักษะการแสดงฤๅฉายมัจฉานู ผู้เรียนมีทักษะการปฏิบัติ ได้แก่ การร้องและทักษะการรำที่สูงขึ้นหลังจากได้รับการพัฒนาโดยหลักสูตรฝึกอบรม ชุด ฤๅฉายมัจฉานู ซึ่งตรงกับเสาวภา ปัญจจริยะกุล (2561) ที่ได้ศึกษาการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม เรื่อง การวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ซึ่งผลการวิจัยพบว่าการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม เรื่อง การวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ประกอบด้วย เอกสารหลักสูตรฝึกอบรม และเอกสารประกอบการฝึกอบรม เมื่อเปรียบเทียบผลการทดสอบก่อนและหลังของผู้เข้ารับการอบรม พบว่าหลังเข้ารับการอบรมมีคะแนนสูงกว่า ก่อนเข้ารับการอบรมอย่างมีนัยสำคัญ ด้านการร้องเพลง พบว่า ผู้เรียนบางคนสามารถร้องเพลงได้ตรงทำนอง เสียงร้องอยู่ในเกณฑ์ที่สามารถพัฒนาได้อย่างดีเยี่ยม ส่วนทักษะการปฏิบัติท่ารำ ผู้เรียนเกิดความชำนาญเมื่อได้ร่วมกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง และสามารถพัฒนาท่ารำของตนเองได้อยู่ในระดับดีจนถึงระดับดีมาก ผู้เรียนสามารถปฏิบัติท่ารำได้ผ่านเกณฑ์ที่ผู้วิจัยตั้งไว้ การแสดงฤๅฉายมัจฉานูสามารถ ทำให้ผู้เรียนเกิดความสนใจได้ เพราะเป็นทักษะการปฏิบัติ

ทำรำในประเภทรำเดี่ยว ในปัจจุบันหลักสูตรที่ผู้เรียนนาฏศิลป์ไทยโขงลิง ได้เรียนรู้มีเพียงไม่กี่เพลง ผู้เรียนจึงเกิดความสนใจและรับการถ่ายทอดได้อย่างมีประสิทธิภาพสามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง ในด้านทักษะการปฏิบัติ ลีลาท่ารำของตนเองได้ มีองค์ความรู้ที่สามารถใช้เพื่อเสริมสร้างรายได้ให้ตนเอง และเกิดประโยชน์ต่อครอบครัวได้ ตรงกับงานวิจัยของ วราภรณ์ โอภาโส (2564) เรื่องการพัฒนาหลักสูตรระยะสั้นเรื่อง ศิลปะการแต่งหน้า เพื่ออาชีพ สำหรับนักศึกษาในกลุ่มวิชาการเสริมสวย ผลการวิจัยพบว่าหลังจากผู้เรียน ได้เข้าร่วมหลักสูตรฝึกอบรม ผู้เรียนมีการพัฒนาศักยภาพมากขึ้น สามารถนำไปใช้ประโยชน์ให้แก่วิชาชีพของตนเองและสร้างรายได้แก่ครอบครัว

4. ความพึงพอใจของผู้เรียน ที่มีต่อการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม ชุด ฉุยฉายมัจฉานู

จากผลการวิจัยหลักสูตรฝึกอบรม ชุด ฉุยฉายมัจฉานู สำหรับผู้เรียน นาฏศิลป์ไทยโขงลิง วิทยาลัยนาฏศิลป์สุพรรณบุรี มีประสิทธิภาพ ทำให้ผู้เรียน มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น ตรงตามสมมุติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ และผู้เรียน มีความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมหลักสูตรฝึกอบรม ชุด ฉุยฉายมัจฉานู โดยมี คะแนนค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 4.86 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($S.D.$) เท่ากับ (0.04) อยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งเป็นไปตามทฤษฎีหรืองานวิจัยการเปรียบเทียบ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้วิธีการจัดการเรียนการสอนแบบสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองกับการจัดการเรียน การสอนตามปกติของ สมพร เชื้อพันธ์ (2547, น.59) ที่กล่าวว่า แบบทดสอบ วัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึงแบบทดสอบหรือชุดของข้อสอบที่ใช้ วัดความสำเร็จหรือความสามารถในการทำกิจกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนที่เป็นผลมาจากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูผู้สอนว่าผ่านจุดประสงค์ การเรียนรู้ที่ตั้งไว้เพียงใด เมื่อพิจารณาถึงรายละเอียดของการประเมิน ความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อ หลักสูตรฝึกอบรม ชุด ฉุยฉายมัจฉานู พบว่า ผู้เรียนส่วนใหญ่มีความพึงพอใจในด้านวิทยากร ด้านเนื้อหาและกิจกรรม การอบรม โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 4.87 ในด้านของหลักสูตร ความพึงพอใจ

ด้านการวัดและประเมินผลผู้เรียนโดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 4.85 ซึ่งมีความคล้ายคลึงกับ งานวิจัยของกรรณิการ์ ฤๅจิโชติ (2563, น.7) ที่กล่าวว่า ความพึงพอใจเป็นนามธรรมเกี่ยวกับจิตใจ อารมณ์ ความรู้สึกที่บุคคลมีต่อสิ่งหนึ่งไม่สามารถมองเห็นรูปร่างได้นอกจากนี้ความพึงพอใจเป็นความรู้สึกด้านบวกของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ทั้งนี้เนื่องจากผู้วิจัยได้ออกแบบรูปแบบการเรียนรู้ โดยคำนึงถึงผู้เรียนเป็นหลักให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ โดยผู้วิจัยจัดหลักสูตรฝึกอบรมให้คำแนะนำถ่ายทอดองค์ความรู้ ให้ผู้เรียนรู้สึกผ่อนคลายไม่ต้องเครียดกับเนื้อหา เรียนรู้ด้วยความสุขเป็นกันเอง และส่งเสริมการเรียนรู้แบบพึ่งพาอาศัยกันในระดับเรียน ทำให้ผู้เรียนได้รับความเพลิดเพลินในการเรียนเป็นอย่างมาก นอกจากนี้ผู้เรียนยังมีความพึงพอใจในด้านประโยชน์และการนำไปใช้ประกอบองค์ความรู้ทางวิชาชีพเพื่อเสริมสร้างรายได้ให้แก่ตนเองได้ รวมถึงการทำให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหามากขึ้น จึงส่งผลให้ผู้เรียนเกิดความสนใจและนำไปใช้พัฒนาตนเองได้อย่างต่อเนื่อง ส่วนหลักสูตรการวัดและประเมินผลการวิจัยพบว่า ประเด็นการนำเสนอของผู้เรียนสามารถนำข้อชี้แนะของผู้วิจัยไปพัฒนาทักษะของตนเองได้ หลักสูตรที่ผู้เรียนเห็นความสำคัญจะเป็นหลักสูตรที่มีความน่าสนใจ มีประโยชน์ต่อผู้เรียนและวงการนาฏศิลป์ไทยอย่างมาก ภายในอนาคต การวัดและประเมินผลมีความเท่าเทียมชัดเจนและเป็นกลาง แจกแจงข้อมูลการวัดแก่ผู้เรียนเพื่อให้ผู้เรียนเกิดความตั้งใจในการเข้าร่วมและรับรององค์ความรู้จากหลักสูตรฝึกอบรมอย่างมีประสิทธิภาพ

สรุปได้ว่า หลักสูตรฝึกอบรม ชุด ฤๅฉายมัจฉานุ ที่พัฒนาการสร้างสรรค์ การแสดงจากการรวบรวมองค์ความรู้ที่ผู้เชี่ยวชาญได้ถ่ายทอด ประดิษฐ์ทำรำ ให้มีความสวยงามเป็นเอกลักษณ์ที่น่าสนใจเฉพาะตัว โชน มัจฉานุ และนำมาจัดเป็นหลักสูตรฝึกอบรม เพื่อเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้ก่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ในด้านองค์ความรู้ และทักษะการปฏิบัติมีประสิทธิภาพที่ตรงตามเกณฑ์ และผู้เรียนมีความพึงพอใจต่อ หลักสูตรฝึกอบรม ชุด ฤๅฉายมัจฉานุ อยู่ในเกณฑ์มากที่สุด จึงส่งผลให้ผู้เรียนเกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่พัฒนาเพิ่มมากขึ้น หลักสูตรฝึกอบรม ชุด ฤๅฉายมัจฉานุรวบรวมองค์ความรู้

ถ่ายทอดรูปแบบการแสดงที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวโขนมัจฉานู โดยได้ศึกษาแนวทางรูปแบบการแสดง การสร้างสรรค์ และการถ่ายทอดจากผู้เชี่ยวชาญ และสามารถพัฒนาผู้เรียนเพื่อให้เกิดประโยชน์ สามารถนำองค์ความรู้จากการฝึกอบรมนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อวิชาชีพส่งเสริมรายได้สู่ตนเองและครอบครัวได้อย่างดีเยี่ยม เป็นการพัฒนาส่งเสริมการแสดงนาฏศิลป์ไทยที่เป็น มรดกทางวัฒนธรรมของชาติให้มีความน่าสนใจและอยู่กับชาติไทยสืบไปจนถึงชนรุ่นหลังต่อไปภายในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

- กรรณิการ์ รุจิรวโรชติ. (2563). *การศึกษาความพึงพอใจและความเชื่อมั่นของผู้รับบริการ ณ ศูนย์บริการแบบเบ็ดเสร็จ กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ. สำนักสถานพยาบาลและการประกอบโรคศิลปะ กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ.*
- จันทร์จาร์เรี เกตุมาโร. (2555). *การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการสร้างภาวะผู้นำ. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.*
- ชูชัย สมितिไกร. (2554). *การฝึกอบรมบุคลากรในงาน. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.*
- ไทยพีบีเอส. (2561). *ยูเนสโกขึ้นทะเบียนโขนเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของมนุษยชาติ. สืบค้น 14 กันยายน 2567. จาก <https://www.thaipbs.or.th/news/content/276021>.*
- ประสิทธิ์ ปิ่นแก้ว. (2543). *หนังสือคู่มือประกอบการสอนวิชานาฏศิลป์ไทย (โขน) เรื่อง ฉายฉายพาลีและลงสรทนต์ทรวงเครื่อง. ม.ป.พ.*
- ภูษณ ฟ้อนรำดี. (2566). *สรุปค่าความต้องการในการจัดหลักสูตรฝึกอบรมการแสดง ชุด ฉายฉายฉายฉาย [ตาราง]. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี คณะศิลปกรรมศาสตร์.*
- _____. (2566). *การเปรียบเทียบผลต่างของคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนและหลังเรียน [ตาราง]. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี คณะศิลปกรรมศาสตร์.*
- _____. (2566). *แบบผลการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ด้านทักษะและการปฏิบัติ (Practice) [ตาราง]. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี คณะศิลปกรรมศาสตร์.*
- มนชิตา เรืองรัมย์ (2556). *การพัฒนาแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. [วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร].*

- ราชบัณฑิตยสถาน. (2554). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554*.
โรงพิมพ์ศิริวัฒนาอินเตอร์พริ้นท์.
- วิทยาลัยนาฏศิลปสุพรรณบุรี. (2562). *หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชา
นาฏศิลป์ศึกษา (4 ปี) (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2562)*. สถาบันบัณฑิต
พัฒนศิลป์.
- วราภรณ์ โอภาโส. (2564). *การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมระยะสั้น เรื่อง ศิลปะ
การแต่งหน้าเพื่ออาชีพ สำหรับนักศึกษาในกลุ่มวิชาชีพงานเสริมสวย*.
[วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี].
- สมชาย ฟ้อนราตี. (2551). *ฉายาหุมนามชวนสน*. วิทยาลัยนาฏศิลปสุพรรณบุรี.
- สมพร เชื้อพันธ์. (2547). *การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่3 โดยใช้วิธีการจัดการเรียนการสอน
แบบสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองกับการจัดการเรียนการสอน
ตามปกติ*. [วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏ
พระนครศรีอยุธยา].
- สุมิตร เทพวงษ์. (2547). *ฉายา*. โอเดียนสโตร์.
- เสาวภา ปัญจจริยะกุล. (2561). *การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม เรื่อง การวิจัย
ปฏิบัติการในชั้นเรียน เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน*.
คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- อาทิตย์ สุดาบุตร. (2564). *การสร้างสรรค์การแสดงชุดรำฉุยฉายรามาวตาร*.
ว.ศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 13(12), 1-23.